

Studiereis langs KRW-landen

In het hele Rijnstroomgebied wordt hard gewerkt aan de uitwerking van de Kaderrichtlijn Water. Veel is al bereikt, maar er moet nog een flinke stap gemaakt worden. Tot die conclusie kwamen de deelnemers aan de studiereis van het regionaal bestuurlijk overleg (RBO) Rijn-West naar Frankrijk en Duitsland onlangs. De delegatie, bestaande uit de gedeputeerden Water van de vijf betrokken provincies (Gelderland, Utrecht, Noord- en Zuid-Holland en Noord-Brabant) en de dijkgraven en hoogheemraden van de acht regionale waterbeheerders in dit gebied, bezocht Koblenz, Straatsburg, de stuw bij Iffezheim en het Murgtal in Baden-Württemberg.

De KRW (WRRL in Duitsland, DCE in Frankrijk) heeft in alle landen voor een vernieuwing in denken en werkwijze gezorgd, vooral door de nadruk op de ecologie en de samenhangende aanpak. De aanpak in Nederland, Duitsland en Frankrijk is op veel punten vergelijkbaar, bijvoorbeeld bij het formuleren van doelen, maatregelen en kosten en ten aanzien van de fasering. Al zijn er natuurlijk ook verschillen.

Wederzijdse inspanningen

Nederland verwacht inspanningen van de bovenstroomse partners op een aantal punten, zoals het terugdringen van nutriënten en schadelijke stoffen en maatregelen voor hoogwaterbescherming. Maar die partijen verwachten ook het nodige van Nederland. Een belangrijk punt is de vismigratie. Duitsland investeert veel in vispassages, onder andere voor de trek van de zalm. Ook Frankrijk gaat op dit punt flinke investeringen doen. Maar dat heeft maar beperkt effect als Nederland 'de voordeur dichthoudt', zoals één van de gesprekspartners het uitdrukte. Daarmee doelde hij op het belang van het Kierbesluit voor de Haringvliet en ook op de bijvangst van zalm in de kustwateren en de benedenrivieren.

Politiek vertrouwen

Het eerste reisdoel was Koblenz, waar de Internationale Commissie voor de Bescherming van de Rijn (ICBR) is gevestigd. De ICBR bestond oorspronkelijk uit vijf lidstaten plus de Europese Commissie. Door

de KRW is de structuur aangepast; nu zijn er negen staten bij betrokken, inclusief de niet-EU-leden Zwitserland en Liechtenstein. Deze zijn niet gebonden aan de KRW, maar zij maken wel afspraken over maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren. Besluiten van de ICBR hebben geen formele juridische status; het zijn politieke afspraken van de lidstaten. Net zoals in het RBO werkt men vanuit consensus en politiek vertrouwen, zonder over formele sancties te beschikken. Nederland heeft op dit moment een goede positie en wil die graag zo houden. Het nut hiervan bleek vrij recent toen vervuilde bagger beneden de stuw van Iffezheim in de Rijn werd gestort. Mede door de Nederlandse invloed is dat snel stopgezet. De ICBR is nauw betrokken bij de KRW, onder andere voor afstemming tussen verschillende deelstroomgebieden.

Tandje bijsteken

De chemische kwaliteit van de Rijn is sinds het begin van de jaren 70 sterk verbeterd. Er is nog wel een stap nodig. Op de laatste Rijnministersconferentie is bijvoorbeeld nog geen lijst vastgesteld met normen voor kritische stoffen. De ecologie verbeterde, maar ook op dit punt moet nog veel gebeuren. De vispasseerbaarheid voor de zalm, zeeforel en andere soorten is daarbij zeker voor de bovenstroomse partijen een belangrijk punt. De ministersconferentie sprak afgelopen oktober ook uit dat de hoogwaterbescherming beter kan en dat onderzoek moet worden verricht naar een

nieuw probleem dat meer aandacht gaat vragen: micro-verontreinigingen door medicijnen en huishoudchemicaliën. Dit zal voor het eerste stroomgebiedbeheersplan nog geen onderwerp zijn, maar mogelijk wel voor de volgende fase.

Frankrijk: meer aandacht voor milieu

In Straatsburg werd de delegatie ontvangen door medewerkers van de Direction Régionale de l'Environnement (DIREN) oftewel de regionale directie van het Ministerie van Milieu, waaronder ook het waterbeheer valt. Behalve DIREN zijn ook het l'Agence de l'Eau (een soort waterschap) en de lokale en regionale overheden betrokken bij het waterbeheer. De aanpak van de KRW is, zeker voor Franse begrippen, redelijk decentraal en vergelijkbaar met de aanpak in Nederland.

Op dit moment vindt in Frankrijk een grote verschuiving plaats in het denken over het milieu. Daar speelt de KRW een kleine rol in. Belangrijker is het Charte de la Grenelle Environnement, een programma dat op 25 oktober is vastgesteld na een publieke discussie van enkele maanden. Het moet nog worden geïmplementeerd maar de verwachting is positief, onder andere omdat het meer mogelijkheden biedt om de landbouw aan te spreken op de nutriëntenproblematiek en bestrijdingsmiddelen.

In het Franse Rijnstroomgebied is in het algemeen sprake van een goede ecologie, maar er zijn wel problemen met nutriënten en bestrijdingsmiddelen. Bovendien zijn er veel kwetsbare gebieden. Op de verkoop van bestrijdingsmiddelen komt een belasting met drie tarieven, afhankelijk van de schadelijkheid van het middel. Een belangrijk doel is zicht te krijgen op de hoeveelheid van de verschillende middelen die wordt gebruikt. Verder wordt een extra inspanning geleverd voor verbetering van de rwzi's en het terugdringen van ongerioleerde huishoudens.

Opvallend is de manier waarop in de Elzas het brede publiek bij de KRW is betrokken. Alle huishoudens hebben een schriftelijke enquête ontvangen, waarvan meer dan 77.000 zijn teruggestuurd. Er komt waarschijnlijk nog een tweede ronde. Het publiek blijkt duidelijk belang te hechten aan schoon water en ook bereid te zijn daarvoor via de drinkwaterprijs te betalen. DIREN heeft een uitgebreide methodiek voor kostenberekening ontwikkeld. Een element daarbij is de drinkwaterprijs, waarin in Frankrijk ook de kosten van rioolwaterzuivering zijn

De delegatie van RBO Rijn-West aan de Rijnsoever in Koblenz (foto: Henno van Dokkum).

Medewerkers van DIREN in Straatsburg presenteren de Franse KRW-aanpak (foto: Willem van Douwen).

opgenomen. Voorlopig is gekozen voor een stijging met 20 procent in zes jaar tijd. De totale kosten voor extra maatregelen in de periode tot 2015 liggen boven een miljard euro.

Duitsland: degelijk en pragmatisch

De RBO-delegatie bracht in Duitsland eerst een bezoek aan de imposante stuw in de Rijn bij Iffezheim, waar zij werd ontvangen door een Duitse delegatie van het Umweltministerium Baden-Württemberg. De Duitse aanpak van de KRW is intensief, degelijk en tegelijk pragmatisch. Ook hier betekende de KRW een nieuwe werkwijze met aandacht voor de ecologie. Prioriteit op dit vlak hebben de vispasseerbaarheid en het garanderen van een minimumhoeveelheid water in de rivieren en beken. Onder andere vanwege de vele waterkrachtcentrales (alleen al 67 in Baden-Württemberg) is dit geen eenvoudige opgave. De rioolwaterzuivering is geen groot probleem, wel zijn er problemen met diffuse bronnen met stoffen als fosfaat, stikstof, pesticiden, zink, koper

en cadmium. In de benedenstroomse delen van de zijrivieren moet het nodige aan de hydromorfologie gebeuren.

In Baden-Württemberg gaat men niet uit van het 'one-out-all-out'-principe om de toestand van een waterlichaam aan te geven. Men geeft de toestand van een waterlichaam aan door vijf blokjes die de verschillende kwaliteitsaspecten weergeven (bijvoorbeeld vis, microfauna, chemie). Baden-Württemberg heeft 179 waterlichamen gedefinieerd, een laag aantal. Een reden is de wens zich te concentreren op de hoofdproblemen, namelijk de vissen en de diffuse belasting. Die problemen zijn niet goed via de kleine waterlichamen aan te pakken. Bovendien geeft deze aanpak de nodige flexibiliteit, vindt men.

Ook hier viel op dat het brede publiek nadrukkelijk wordt betrokken bij de Kaderrichtlijn Water: via drie werksessies per gebied. Tussen de 60 en 150 mensen kwamen om de bijeenkomsten af, van de

plaatselijke apotheker tot maatschappelijke organisaties. Inmiddels zijn de problemen in beeld, al is nog niet alles in het kader van de KRW correct weergegeven. Er ligt nu een eerste concept van het maatregelenpakket. De Duitse delegatie benadrukte dat de maatregelen in samenspraak met 'het veld' zijn opgesteld.

Bij de stuw werd de vispassage bezocht. Hier kunnen zalmen, zeeforellen en andere vissen een hoogteverschil van elf meter overbruggen. Het beheer van de vispassage is in handen van een hengelsportverbond, dat ook zorgt voor een uitgebreid tel- en onderzoeksprogramma. Hierbij worden gegevens uitgewisseld met Nederlandse partners. Het aantal vissen dat de passage gebruikt, neemt wel toe maar blijft nog steeds te klein.

Water voor de Murg

Het laatste deel van de studiereis bracht de RBO-delegatie naar het dal van de Murg, een zijrivier van de Rijn die ontspringt in het Zwarte Woud. De benedenloop is in het verleden gekanaliseerd. In de bovenloop vormen de vele papierfabrieken en waterkrachtcentrales een probleem. Het water van de Murg wordt ter plekke afgeleid voor energie-opwekking en voor gebruik als proceswater. Daardoor staat op veel plaatsen in de bedding niet of nauwelijks water. Omdat deze situatie doorgaans is gebaseerd op zeer oude waterrechten van de fabrieken, zijn voor het nemen van maatregelen langdurige en moeizame onderhandelingen nodig.

Otto Cox

De RBO-delegatie luistert naar uitleg over de vispassage in de Rijnstuw bij Iffezheim (foto: Willem van Douwen).

